

Riigikogu rahanduskomisjoni istungi protokoll nr 162

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 10. juuni 2025

Algus 14.00, lõpp 15.35

Juhataja: Annely Akkermann (esimees)

Protokollija: Vivian Pöld (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev, Eero Merilind (Mart Võrklaeva asendusliige)

Komisjoni ametnikud: Tiina Licht (nõunik-sekretariaadijuhataja), Kristo Varend (nõunik), Andres Ando (nõunik), Epp-Sandra Satsmann (konsultant)

Puudusid: Martin Helme, Aivar Kokk ja Kersti Sarapuu

Kutsutud: rahandusminister Jürgen Ligi, Rahandusministeeriumi finantsteenuste poliitika osakonnajuhataja asetäitja Thomas Auväärt ning nõunikud Mirjam Rannula ja Anastasia Nõmmik (1.- 2. päevakorrapunkt); Rahandusministeeriumi esindaja Liina Malm, Andmekaitse Inspeksiooni direktor Pille Lehis ning Rahapesu Andmehüüroo õiguse ja sunni rakendamise osakonna juhataja Eneli Nõmm (3. päevakorrapunkt); Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika osakonnajuhataja Erle Kõomets (4.- 7. päevakorrapunkt); Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika osakonna nõunik Kairi Ani (7. päevakorrapunkt), Riigikogu Kantselei pressinõunik Gunnar Paal

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud krediiditeabe jagamise seaduse eelnõu (652 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud Hoiu-laenuühistu seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (671 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (640 SE) teiseks lugemiseks ettevalmistamine
4. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud mootorsõidukimaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu (625 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
5. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud mootorsõidukimaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu (626 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
6. Isamaa fraktsiooni algatatud mootorsõidukimaksu seaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu (647 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
7. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele töötada välja õpilaste töötamisele maksusoodustused" eelnõu (638 OE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
8. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud krediiditeabe jagamise seaduse eelnõu (652 SE)

esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Jürgen Ligi tutvustas eelnõu eesmärgi ja sisu. Ettekanne on protokolli lisas 1.

Eelnõu üheks peamiseks eesmärgiks on võimaldada krediidiandjatel efektiivsemalt täita seadusest tulenevat kohustust kontrollida ja hinnata tarbija krediitdivõimelisust usaldusväärsetele andmetele tuginedes. Õiged ja ajakohased andmed inimese rahaliste kohustuste kohta aitavad täita krediitdivõimelisuse hindamise suuremat eesmärki, ennetada ülelaenamise riske ja hoida ära tarbija sattumist laenuorjusesse.

Eelnõuga kehtestatakse õiguslik alus asutada krediiditeaberegister, mis koondab andmeid tarbija rahaliste kohustuste kohta ehk krediiditeavet ja sätestatakse finantssektori ettevõtjale omased nõuded registripidajale. Samuti kehtestatakse krediidiandjale selgesõnaline kohustus esitada krediiditeave registripidajale ning teha põhjendatud juhul ka registrisse päring.

Eelnõu jõustumisel tekivad kehtivasse õigusesse selged ja läbipaistvad reeglid inimese krediiditeabe töötlemiseks. Krediidiandjal tekib õigus saada krediitdivõimelisuse hindamiseks vältimatult vajalikke andmeid, mis on ajakohased ja täielikud, andmete töötlemine toimub usaldusväärses ja kontrollitud riigi infosüsteemi kuuluvas andmekogus.

Krediiditeabe jagamise seadusega luuakse inimese jaoks võimalus kanda end ise kuni 6-eks kuuks laenukeelu nimekirja. Selleks, et nimekirja pidamine teeniks oma eesmärgi, peab krediidiandja hoiduma nimekirja kantud inimesega krediidilepingu sõlmimisest. Nn laenukeelu nimekirja kantud isikuga tarbijakrediidilepingu ja tagatislepingu sõlmimise keelu rikkumine toob endaga kaasa usalduse vähenemise krediidiandja tegevuse vastu.

Jõustumisaegade määramisel on lähtutud eelkõige sellest, et nii registripidajal kui krediiditeavet andavatel isikutel oleks piisavalt aega vastavate IT arenduste väljatöötamiseks, samuti registriga migreerimiseks ja liidestumiseks.

Maris Lauri küsis, kas kavandatud laenukeeld on sarnane hasartmängu mängimise keeluga ning kas keeldu saab määrata näiteks tarbimislaenudele. Milline on seos inkassofirmadega?

Thomas Auväärt vastas, et keeld kehtib kõikidele laenudele ka järelmaksu ja liisingu puhul. Inkassofirmad ei anna andmeid positiivsesse krediidiregistrisse ega saa sealt andmeid.

Kaalumisel oli nende kaasamine, kuid sellest otsustati loobuda. Maksehäirete kajastamiseks on olemas eraldi tegelikult kaks registrit, kus kõik võlad, sh inkassofirmade omad, on nähtavad. Seega ei ole vajadust neid andmeid ka lisaks positiivsesse krediidiregistrisse lisada.

Jürgen Ligi lisas, et arutelu on toimunud selle üle, kas kehtestada näiteks laenukoormuse piirmäär kogu sissetulekust. Eesti Pank on seni piiranud eluasemelaene, kuid kui tarbimislaenud jäävad sellest väljapoole, võib tekkida moonutatud pilt inimese tegelikust maksevõimest. Võib-olla oleks siiski aeg vaadata kogu laenukoormust tervikuna, et vältida ülelaenamist ja riske nii inimestele kui ka finantssüsteemile.

Riina Sikkut küsis, milline on ootus, kui palju see võiks mõjutada tarbijakrediidi väljastamist?

Thomas Auväärt vastas, et positiivne krediidiregister aitab ennetada liigset laenamist, piirates laenu saamist neil, kel juba mitmeid väikelaene. See on ennetav meede, et inimesed ei satuks üle jõu käivatesse võlgadesse. Samuti võib see vähendada kohtuasjade arvu ja kohtu koormust. Registri lisaeesmärk on vähendada vajadust detailse konto väljavõtte analüüsi järele, kuna finantskohustused on koondatud ühte kohta. Kuigi kontoanalüüs võib siiski vajalik olla, teeb register protsessi inimese jaoks vähem koormavaks. Erasikutevahelised laenud jäävad küll enamasti välja, kuid nende osakaal on ka väike. Kokku sisaldab register ligi miljonit laenulepingut.

Annely Akkermann märkis, et lugedes Finantsinspektsiooni aastaraamatut jäi silma, et nad on välja andnud vastutustundliku laenamise juhendi. Kuigi see juhend ei oma seaduse jõudu,

on see siiski oluline alus järelevalve teostamisel. Huvitav oleks teada, kui palju ja kuidas turuosalised seda reaalselt järgivad. Ta tundis huvi, kas uus loodav aktsiaselts kui registripidaja hakkab tegema sisulist koostööd teiste finantsasutustega, arvestades, et eelnõu on suures osas keskendunud just organisatsioonilise mudeli ja kontrollifunktsioonide kirjeldamisele.

Thomas Auväärsti sõnul on olemas toimiv eeskuju väärtpaberite registri näol, kus kehtivad samad nõuded. Selle registreerimislahenduse töötas välja konkursi korras valitud ettevõtte Nasdaq Group, Ameerika firma, mis on loonud Eestis tütarettevõtte. Sarnast mudelit saab kasutada ka uue registri puhul, kuid, kes konkursil osalevad, ei ole veel teada, huvi on ilmutanud mitmed osapooled, sealhulgas maksehäireregistri omanikud ja ka pangad. Oluline on, et kõik pakkujad täidaksid rangelt andmekaitse- ja turvanõudeid, sest tegu on miljonite laenulepingutega ning riskide maandamine on kriitiline. Järelevalvet hakkab teostama Finantsinspeksioon.

Annely Akkermann tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 17.06.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

1.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

1.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Maris Lauri (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

Vastavalt RKKTS- le on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg 10 tööpäeva.

2. Vabariigi Valitsuse algatatud Hoiu-laenuühistu seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (671 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Jürgen Ligi tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu. Ettekanne on protokollis lisas 2.

Hoiu-laenuühistu (HLÜ) seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu peamised eesmärgid on tagada esialgu aastatel 2025–2026 ühistulise finantstegevuse suurem läbipaistvus ning ühistute liikmete ehk hoiustajate suurem kaasatus ühistu tegevusse. Hilisemas etapis võimaldada hoiu-laenuühistutele sujuv üleminek alates 2027. aastast ühistupanga või nn tavalise panga tegutsemismudelile ning seeläbi nende allutamine Finantsinspeksiooni järelevalve alla. Need ühistud, kes panga tegevusluba taotleda ei soovi või ei ole selleks võimelised, võivad jätkata tavalise tulundusühistu vormis krediidiandjana või makseasutusena, sel juhul aga kaob õigus hoiuseid kaasata.

HLÜ-d pakuvad teenust otseselt oma liikmetele või teevad äri oma liikmetega. Selle sektori põhieesmärgiks on läbi sotsiaalse kaasamise finantsteenustele ligipääsu võimaldamine konkreetset oma liikmetele ning laiemalt oma liikmete heaolu suurendamine, mitte esmajoones hoiu-laenuühistu ärikasumlikkuse tõstmine. HLÜ tegevust juhivad ja kontrollivad üldjuhul ühistu liikmed ise. Eestis on hetkel 12 ühistut. HLÜ-d on loonud ka oma erialaliidu, Eesti Hoiu-laenuühistute Liit (HLÜL), kuhu kuulub Liidu andmete kohaselt vaid seitse hoiu-laenuühistut. 2025. aasta märtsi lõpu seisuga oli HLÜ-del liikmeid kokku 12 172 ja varade maht kokku 137 mln eurot, kus eraisikutelt oli hoiuseid kaasatud 88 mln euro ja reaalsektori ettevõtjatelt 13 mln ulatuses. Seaduse jõustumine on ette nähtud 2025. aasta 1. novembril. Samuti võimaldab kindla jõustumiskuupäeva sätestamine siduda vastava kuupäevaga

eelnõuga kavandatud HLÜS-i rakendussätted. See omakorda lihtsustab eelnõu adressaatide jaoks muudatuste rakendamisega seotud tähtaegade arvestamist ning tagab paremat õigusselgust.

Riina Sikkut küsis, kas jätkuvalt inimesed võivad teha sissemakse ja otsustada ühiselt, kellele nad laenu välja annavad.

Thomas Auväärt vastas, et kapitali sissemakse puhul on eelduseks luua tavaline osaühing või aktsiaselts, mille alusel, siis vahendeid välja laenata, aga oluline on teave, et välja laenata saab vaid ettevõtjatele. See ei vaja Finantsinspektsiooni tegevusluba. Kui hakata eraisikutele laenu andma, on Finantsinspektsiooni luba vaja.

Maris Lauri palus kommenteerida ühe Eesti hoiu-laenuühistu esimehe meedias jagatud selgitusi, et Leedus toimib ühistuline tegevus suurepäraselt.

Thomas Auväärt vastas, et Leedus võib selline mudel tõepoolest toimida, seal on kaks keskühistut, mis omakorda teostavad järelevalvet umbes 20–30 väiksema ühistu üle. Kuid Eesti kontekstis tundub see lahendus mittetoimiv. Meil on küll 12 hoiu-laenuühistut, kes peaksid ise keskühistu moodustama ja looma toimiva eneseregulatsiooni süsteemi, kuid senine koostöö nende vahel on olnud tagasihoidlik. Kuigi neil on loodud ka oma liit, on sinna aktiivselt alles jäänud vaid neli kuni viis ühistut ja seal ei toimi ka revisjonikomisjon nii, nagu peaks. Sellises olukorras on raske uskuda, et ühistud suudaksid iseseisvalt tõhusat järelevalvet korraldada.

Andrei Korobeinik märkis, et on omal ajal Inglismaal pikalt olnud ning seal on hoiu-laenuühistute mudel üsna edukas. Sealsete ühistute puhul on piiratud nii laenusumma kui ka intressimäär, näiteks ei saa laenu anda väga kõrge intressiga, mis hoiab fookuse kogukondlikul vastastikusel abistamisel. Eestis näib aga suund olevat muuta hoiu-laenuühistute formaat pigem panga sarnaseks.

Thomas Auväärt vastas, et ministeerium on analüüsinud teiste riikide, nagu Prantsusmaa ja Soome kogemusi ning ühistuline pangandus on seal väga levinud. Siiski tuleb rõhutada, et nendes riikides ei tähenda see tingimata hoiu-laenuühistute süsteemi sellisel kujul nagu Eestis. Pigem on tegemist ühistuliste pankadega, mis tegutsevad rangemate nõuete ja järelevalve all. Eestis tegutsevad hoiu-laenuühistud viitavad tihti sellele, justkui oleks mujal regulatsioon leebem või nõuded madalamad. Koostatud analüüs aga näitab, et see ei vasta tegelikkusele.

Andrei Korobeinik selgitas, et Inglismaal on laenuandmise formaat on veidi erinev, seal tuleb tõestada kuuluvust kindlasse gruppi, näiteks olla sama küla elanik või töötada samas ettevõttes. Nad ei paku traditsioonilisi pangateenuseid, kuid see võimaldab neil anda väga soodsaid laene. Kallis laenuandmine pole nende mudel, mis erineb paljudest Eesti laenuandjatest. Selline kogukonnapõhine laenumehhanism võiks Eestis hästi toimida, kus inimesed toetavad üksteist ja laenu tagastatakse soodsate tingimustega. See loob usalduslikuma ja taskukohasema laenukeskkonna.

Annely Akkermann tänas ministrit ja ametnikke ning tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 10.09.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

2.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

2.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Mart Võrklaev (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

Vastavalt RKKTS- le on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg 10 tööpäeva.

3. Vabariigi Valitsuse algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (640 SE) teiseks lugemiseks ettevalmistamine

Annely Akkermann teavitas, et rahanduskomisjoni 5. juuni istungil andis Rahapesu Andmebüroo (RAB) juht Matis Mäeker ülevaate RAB-i töökorraldusest ning eelnõu ja sellesse kavandatud muudatuste mõjust RAB-i edasisele tegevusele.

Rahandusministeerium on esitanud 30. mail ja 8. juunil rea ettepanekuid eelnõu muutmiseks. Nende pinnalt on koostöös rahanduskomisjoniga koostatud muudatusettepanekute loetelu kavand 6 eraldisesiva muudatusettepanekuga.

Pille Lehis tunnustas Rahapesu Andmebürood (RAB) seadusmuudatuse ettevalmistava töö eest ning märkis, et Andmekaitse Inspektsioon (AKI) kaasati eelnõuga kavandatava analüüsisüsteemi loomise juurde juba menetluse alguses. AKI on saanud tutvuda nii ideekavandi kui ka eelnõuga ning hinnanud selle vastavust isikuandmete töötlemise reeglitele. Tegemist oli õigusloomeprotsessiga isikuandmete töötlemise valdkonnas, millist AKI sooviks kohata oma igapäevatöös senisest rohkem.

Kuigi eelnõu reguleerimisala on tänaseks võrreldes algse kavandiga kitsamaks muutunud, olid ka algsed regulatsioonid Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärusega kooskõlas. AKI hindas eelkõige seda, kuidas on võimalik kavandatud eesmärgi saavutada isikute põhiõigusi vähem riivavamal viisil ning milliseid turvameetmeid on kavas rakendada, et isikuandmete töötlemist kaitsta. Praegune lahendus hõlmab peamiselt juriidiliste isikute andmeid ning sellega seotud füüsiliste isikute andmeid, mistõttu on isikuandmete töötlemisega seotud riskid veel oluliselt vähendatud.

Loodav analüüsikeskkond ja andmete riskasutus ei ole Eesti õigusruumis uus ega erakordne, sarnaseid lahendusi näeme näiteks Maksu- ja Tolliameti andmekogude ja Tervise infosüsteemi juures. Andmete riskasutus ühe riigiasutuse piires on tavapärane ja lubatud, kui see toimub õiguspäraselt ning läbipaistvalt. Loodav süsteem ei lähe vastuollu seniste hajusa andmekogude süsteemiga ning sellega ei tekitata mingit suurt superandmebaasi. Oluline on ka meeles pidada, et isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt ei pea tagama üksnes isikute privaatsuse kaitset, vaid ka andmete vaba liikumist. Need kaks eesmärki tuleb hoida tasakaalus. Pseudonüümitud andmete töötlemise puhul tuleb silmas pidada, et andmete töötleja jaoks on need andmed anonüümsed ning andmete isikustamise võimalused on küllaltki piiratud. Kokkuvõttes võib märkida, et praegune eelnõu on küllaltki hästi tasakaalustatud.

Annely Akkermann tegi ettepaneku vaadata läbi ettevalmistatud muudatusettepanekud. Esimene ettepanek puudutab teadete esitamist RAB-ile selleks ette nähtud süsteemi kaudu. Teateid esitavad kohustatud isikud ning need teated puudutavad rahapesu, terrorismi rahastamise kahtlust või finantssanktsiooni kohaldamist.

Komisjon kujundas ettepaneku kohta seisukoha järgmiselt:

1. Taha eelnõus järgmised muudatused:

1.1. Muuta eelnõu pealkiri ja sõnastada järgmiselt:

„Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmise seadus“.

Selgitus: Ettepanekuga lisatakse eelnõu pealkirja viide rahvusvahelise sanktsiooni seadusele. Muudatus on tehniline ja selle esitamine tuleneb vajadusest täiendada eelnõu uue §-ga 2, mis

näeb ette muudatused rahvusvahelise sanktsiooni seaduses.

1.2. Täiendada § 1 pärast punkti 7 kahe uue punktiga (uues tekstis punktid 8 ja 9), muutes vastavalt järgmiste punktide numbraid, järgmises sõnastuses:

„8) paragrahvi 50 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Teade esitatakse selleks ette nähtud süsteemi või X-tee teenuse kaudu.“;

9) paragrahvi 50 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Nõuded Rahapesu Andmebüroole esitatava teate sisule, andmekoosseisule ja teate esitamise viisile kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.“;

Selgitus: Ettepanekuga täiendatakse eelnõu § 1 uute punktidega 8 ja 9, mis näevad ette muudatused rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS) § 50 lõigetes 2 ja 4. RahaPTS § 50 lõiget 2 muudetakse selliselt, et kohustatud isik saab esitada Rahapesu Andmebüroole (RAB) teateid rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse kohta senise veebivormi asemel edaspidi selleks ette nähtud süsteemi kaudu. RahaPTS § 50 lõikes 4 täpsustatakse volitusnormi, mis sätestab ministri volituse kehtestada määrusega nõuded RAB-ile esitatavatele teadetele.

Seadusemuudatuse jõustumise ajaks on RAB-l valminud uus teabesüsteem, mille kaudu on võimalik kohustatud isikutel teateid esitada. Senine veebivorm kaob, mistõttu ei vasta seaduse sõnastus enam tegelikkusele. RAB-i keskseks ülesandeks on võtta vastu kohustatud isikutelt teateid rahapesu ja terrorismi rahastamise ning finantssanktsioonide rakendamise kohta. Neid teateid analüüsitakse ja vajadusel edastatakse pädevatele riigiasutustele või välisriigi andmebüroodele. Teadete tõhus analüüs on oluline, sest sellest sõltub rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine ning finantssanktsioonide rakendamine. Seega sõltub RAB-i tegevus otseselt esitatud teadete kvaliteedist. Uus teabesüsteem ehk portaal pakub turvalist, efektiivset ja kasutajasõbralikku keskkonda kohustatud isikutele andmete RAB-ile edastamiseks. Koos tagasisideandmise, statistika ja uute andmekontrolli funktsionaalsustega tagatakse parem suhtlus RAB-i ja kohustatud isikute vahel, millega tõstetakse ka RAB-i analüüsivõimekust. Uue teabesüsteemi eesmärgiks on luua teadete esitamiseks süsteem, mis on kaasaegne ja võimaldab tõsta teadete sisulist kvaliteeti selliselt, et teadete esitamine muudetakse mugavamaks. RAB-il väheneb teadete manuaalsele sisestamisele kuluv ressurss, kuna andmed esitatakse portaali kaudu ja ka tagasisidet nende kohta antakse portaali kaudu. RAB-i poolt on seega võimaldatud tõhusam teabe analüüs. Arenduste kaudu võimaldatakse RAB-il anda esitatud teadete kohta tagasisidet, mis omakorda motiveerib kohustatud isikuid edaspidi esitama veelgi kvaliteetsemaid andmeid.

RahaPTS § 50 lõike 4 muutmine on vajalik selleks, et määrusega oleks võimalik ette näha ka teate esitamise viis. Sõnaselgelt on vajalik kehtestada, et teade esitatakse üksnes selleks ette nähtud süsteemi kaudu, välja arvatud juhul, kui see ei ole tehnilistel põhjustel võimalik. Praegu esineb olukordi, kus teade esitatakse mugavusest e-posti teel ja see põhjustab RAB-ile ressursikulu, kuna nõuab teate käsitsi registreerimist, andmeväljade täitmist jms. Lisaks on mõistlik loobuda konkreetse vormi kehtestamisest määrusega ja näha ette määrusega üksnes teates olev andmekoosseis, et anda paindlikkust esitada nõutavad andmed ka muus järjekorras kui kehtestatud formaalse vormi kujul.

1.3. Täiendada § 1 pärast punkti 12 uue punktiga (uues tekstis punkt 16), muutes vastavalt järgmiste punktide numbraid, järgmises sõnastuses:

„16) paragrahvi 56 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Rahapesu Andmebüroo annab juhendi Rahapesu Andmebüroole esitatava teate esitamiseks.“;

Selgitus: Ettepanekuga täiendatakse eelnõu § 1 uue punktiga 16 ning selle kaudu lisatakse RahaPTS §-i 56 uus lõige 2¹. Muudatus on seotud RAB-i volitustega juhendite andmisel ning sellega sätestatakse RAB õigus anda juhend RAB-ile esitatava teadete esitamiseks. Vastava

abistav juhendi andmise pädevus on otstarbekas anda RAB-ile, et edaspidi oleks tehniliste muudatuste tegemisel võimalik juhendit operatiivsemalt ja väiksema ressursikuluga muuta. Puudub vajadus juhendi kehtestamiseks ministri määrusega nagu näeb ette kehtiv RahaPTS § 50 lõige 4.

1.4. Täiendada eelnõu uue §-ga 2, muutes vastavalt järgneva paragrahvi numbrit, järgmises sõnastuses:

„§ 2. Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmine

Rahvusvahelise sanktsiooni seaduses tehakse järgmised muudatused:

„1) paragrahvi 21 lõike 1 teist lauset täiendatakse pärast sõnu „Rahapesu Andmebürood“ sõnadega „selleks ette nähtud süsteemi kaudu“;

2) paragrahvi 21 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Käesoleva paragrahvi lõigetest 1 ja 4 tuleneva teavitamiskohustuse täitmiseks Rahapesu Andmebüroole esitatava teate andmekoosseisu kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.“;

Selgitus: Ettepanekuga täiendatakse eelnõu uue §-ga 2, mis näeb ette muudatused rahvusvahelise sanktsiooni seaduses (RSanS). Eelnõu § 2 punkti 1 kaudu nähakse RSanS § 21 lõikes 1 ette erikohustustega isiku kohustus teavitada finantssanktsiooni kohaldamisest RAB-i selleks ette nähtud süsteemi kaudu. Eelnõu § 2 punkti 1 kaudu muudetakse RSanS § 21 lõikes 5 sätestatud ministri volitust ja nähakse ette, et minister kehtestab määrusega RAB-ile esitatava teate andmekoosseisud senise teate vormi ja selle täitmise juhendi asemel.

Seadusemuudatuse jõustumise ajaks on RAB-il valminud uus teabesüsteem, mille kaudu on võimalik kohustatud isikutel teateid esitada. Senine veebivorm on plaanis kaotada, mistõttu ei vasta seaduse sõnastus enam tegelikkusele. RAB-i keskseks ülesandeks on võtta vastu kohustatud isikutelt teateid rahapesu ja terrorismi rahastamise ning finantssanktsioonide rakendamise kohta. Neid teateid analüüsitakse ja vajadusel edastatakse pädevatele riigiasutustele või välisriigi andmebüroodele. Teadete tõhus analüüs on oluline, sest sellest sõltub rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine ning finantssanktsioonide rakendamine. Seega sõltub RAB-i tegevus otseselt esitatud teadete kvaliteedist. Uus teabesüsteem ehk portaal pakub turvalist, efektiivset ja kasutajasõbralikku keskkonda kohustatud isikute poolt andmete edastamiseks RAB-ile. Koos tagasisidestamise, statistika ja uute andmekontrolli funktsionaalsustega tagatakse parem suhtlus RAB-i ja kohustatud isikute vahel, millega tõstetakse ka RAB-i analüüsivõimekust.

Uue teabesüsteemi eesmärgiks on luua teadete esitamiseks süsteem, mis on kaasaegne ja võimaldab tõsta teadete sisulist kvaliteeti selliselt, et teadete esitamine muutub mugavamaks. RAB-il väheneb teadete manuaalsele sisestamisele kuluv ressurss, kuna andmed esitatakse portaali kaudu ja ka tagasisidet nende kohta antakse portaali kaudu. RAB-i poolt on seega võimaldatud tõhusam teabe analüüs. Arenduste kaudu võimaldatakse RAB-il anda esitatud teadete kohta tagasisidet, mis omakorda motiveerib kohustatud isikuid edaspidi esitama veelgi kvaliteetsemaid andmeid.

RSanS § 21 lõiget 5 muudetakse seetõttu, et mõistlik on loobuda formaalse vormi kehtestamisest määrusega ja näha määrusega ette üksnes teates olev andmekoosseis. See annab paindlikkust esitada nõutavad andmed ka muus järjekorras kui kehtestatud formaalse vormi kujul. Vastavate abistavate juhendite andmine on edaspidi RAB-i pädevuses ja seetõttu on muudatuste tekkimise vajadusel, näiteks infosüsteemis tehniliste muudatuste tegemisel, võimalik juhendeid operatiivsemalt ja väiksema ressursiga muuta.

1.5. Muuta § 2 (uues numeratsioonis § 3) lõige 2 ja sõnastada järgmiselt:

„(2) Käesoleva seaduse § 1 punktid 8, 9 ja 16 ning § 2 jõustuvad 2026. aasta 1. jaanuaril.“

Selgitus: Ettepanekuga jäetakse jõustumisnormist sisuliselt välja senine lõige 2 ja asendatakse

see uue lõikega. Eelnõu vastava algse lõikega 2 oli kavandatud jõustada kolm eelnõu § 1 punkti, mis on seotud direktiivi (EL) 2024/1640 artikli 74 Eesti õigusesse ülevõtmise tähtajaga, 2025. aasta 1. juulil. Nimetatud jõustumisaeg ei ole enam realistlik, seetõttu jõustuvad vastavad punktid muudatuse kohaselt üldises korras. Uue lõikega sätestatakse, et RAB-ile teade esitamiseks ette nähtud süsteemi puudutavate muudatuste jõustumise aeg on 2026. aasta 1. jaanuar. See on seotud arenduste valmimisega ja valmidusega võtta uus süsteem kasutusele.

Muudatusettepanek on vormistatud Rahandusministeeriumi esitatud vastavate ettepanekute alusel.

Rahanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Eero Merilind).

Annely Akkermann märkis, et teine ettepanek puudutab RAB aruandluskohustust. Selle kohaselt esitab RAB üks kord aastas ülevaate oma ülesannete täitmise kohta Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonile.

Eneli Nõmm soovis täpsustuse huvides selgitada, et omavahelise arutelu käigus AKI esindajaga enne istungipunkti algust ilmnes, et muudatusettepanekuga lisatava paragrahvi teise lõike sõnastusest võib jääda mulje, et justkui esitatakse julgeolekuasutuste erikomisjonile mingid andmed. Et vältida võimalikke erinevaid arusaami, nagu andmete esitamine toimuks ilma selgete piiranguteta, on ettepanek täpsustada teise lõike sõnastust.

Ettepanek oleks rõhutada, et jutt ei käi mitte andmete avaldamisest, vaid sellest, et ülevaate tegemisel arvestatakse käesoleva seaduse § 60 sätestatud andmete kasutamise piiranguid. Kui selline täpsustus on vastuvõetav, siis kõlaks selle sõnastus järgmiselt: „Ülevaate tegemisel arvestatakse käesoleva seaduse §-s 60 sätestatud andmete kasutamise piiranguid.“.

Annely Akkermann nõustus, et esitatud täpsustus muudab teksti selgemaks ja arusaadavamaks.

Komisjon kujundas ettepaneku kohta seisukoha järgmiselt:

2. Täiendada § 1 pärast punkti 11 uue punktiga (uues tekstis punkt 14), muutes vastavalt järgmiste punktide numbroid, järgmises sõnastuses:

„14) seadust täiendatakse §-ga 54² järgmises sõnastuses:

„§ 54². Rahapesu Andmebüroo ülevaate käesoleva seaduse täitmise kohta

(1) Rahapesu Andmebüroo juht esitab korra aastas Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve komisjonile ülevaate seadusega Rahapesu Andmebüroole pandud ülesannete täitmise kohta eelmisel kalendriaastal.

(2) Ülevaate tegemisel arvestatakse käesoleva seaduse §-s 60 sätestatud andmete kasutamise piiranguid.“.

Selgitus: Ettepanekuga täiendatakse eelnõu § 1 uue punkti 14 kaudu RahaPTS §-ga 54². Muudatus puudutab RAB aruandluskohustust ning selle kohaselt esitatakse üks kord aastas Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve komisjonile ülevaate seadusega RAB-ile pandud ülesannete täitmise kohta eelmisel kalendriaastal.

Ülevaate esitamine aitab kaasa suuremale läbipaistvusele asutuse tegevuses ning teadlikkuse tõstmisele rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise hetkeseisu ja väljakutsete osas. Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalvekomisjonile tehtavas ettekandes esitatakse ülevaate eelmise kalendriaasta olulisematest käesoleva seaduse täitmise ja rakendamisega seotud asjaoludest. Tegelikult annab RAB osalt samal eesmärgil juba käesoleval hetkel igal aastal välja aastaraamatut, milles on muu hulgas kajastatud rahapesu ja terrorismi rahastamise

riskipildiga seonduv, teatamiste ja halduskonfiskeerimiste jms statistika jne, mistõttu sellise ülevaate andmise lisamine Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve komisjonile seaduse tasandil ei too kaasa märkimisväärsed põhimõttelisi muutuseid.

Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve komisjonile antavas ülevaates käsitletakse RAB-ile pandud ülesannete täitmist üldistatult, mis tähendab seda, et ühegi konkreetse kaasusega seonduvat detailinfot RAB-il Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve komisjonile õigust avaldada ei ole. Kuna RAB tegevusele kohalduv regulatiivne raamistik seab äärmiselt tugevad piirangud sellele, millistel eesmärkidel ja kuhu võib RAB enda töödeldavat (finantsluure)teavet edastada, peab ülevaates kajastatav info otse loomulikult olema nende piirangutega kooskõlas. Nimelt on vastavalt RahaPTS §-le 60 seatud RAB andmekogus olevate andmete konfidentsiaalsusele, kasutamisele ja jagamisele ulatuslikud kitsendused. Need piirangud tulevad rahvusvahelisest õigusraamistikust, Euroopa Nõukogu rahapesuvastase võitluse direktiividest (nn AML-direktiivid) ja Rahapesuvastase Töökonna (Financial Action Task Force ehk FATF) standarditest, mis on rahapesu andmehüdroodele siduvad ja kohustuslikud. Muudatus on vormistatud Rahandusministeeriumi esitatud vastava ettepaneku alusel.

Rahanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

Annely Akkermann sõnas, et kolmas ettepanek puudutab RAB valduses oleva teabe avaldamist. Selle kohaselt ei ole lubatud kinnitada isikutele ja asutustele infot teabe RAB-ile edastamise ja mitteedastamise fakti kohta.

Komisjon kujundas ettepaneku kohta seisukoha järgmiselt:

3. Muuta § 1 punkt 14 (uues tekstis punkt 18) ja sõnastada järgmiselt:

„**18)** paragrahvi 58 täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Käesoleva paragrahvi lõike 1 ja lõike 1¹ ning käesoleva seaduse § 59 alusel Rahapesu Andmehüdroode teavet andnud asutusel ja isikul on keelatud avaldada teistele asutustele ja isikutele Rahapesu Andmehüdroode teabe edastamise fakti ja teabe sisu või kinnitada teabe edastamise fakti puudumist, välja arvatud juhtudel, kui:

1) sellekohane info edastatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise ning sellega seotud kuritegude tõkestamiseks, tuvastamiseks ja kohtueelseks uurimiseks uurimisasutustele, prokuratuurile või kohtule või;

2) sellekohane info edastatakse asutusele, kes menetleb andmesubjekti kaebust tema andmete töötlemisega seonduvalt või;

3) käesoleva seaduse § 60¹ lõikes 2 nimetatud alused on ära langenud.“;“.

Selgitus: Ettepanekuga muudetakse eelnõu § 1 punkti 14 (uues tekstis punkt 18) kaudu RahaPTS §-i 58 lisatavat uut lõiget 3¹. Muudatus puudutab RAB valduses oleva teabe avaldamist. Eelnõuga RahaPTS § 58 lisatavas uues lõikes 3¹ sätestatakse, et RAB-ile teavet andnud asutusel ja isikul on keelatud avaldada sellekohast infot mitte ainult teistele isikutele, vaid ka teistele asutustele. Sellist arusaama toetab sätte välistusalas paiknev asutuste loetelu, samuti eelnõu juurde koostatud seletuskiri. Õigusselguse huvides on põhjendatud see seaduse tasandil sõnaselgelt sätestada. Ühtlasi on mõistlik täpsustada sõnastust selle osas, millist edastatavat teavet on silmas peetud – kas algset RAB-ile edastatud teavet või teavet teabe edastamise fakti ja sisu kohta. Kuna eesmärgiks on teabe edastamise fakti ja sisu mitteavaldamine, on põhjendatud selles osas sõnastuse täpsustamine. See tähendab ühtlasi rõhutust, et teavet ei tohi avaldada ka selle kohta, kui teabe edastamist RAB-ile ei ole toimunud, kuna ka see võimaldaks teha järeldusi RAB valduses oleva teabe kohta.

Praktikas võib tõusetuda küsimus, kuidas käituda olukordades, kus infot küsib nt Andmekaitse Inspeksioon haldusjärelevalve raames, rahandusminister teenistusliku järelevalve raames,

Õiguskantsleri Kantselei õiguskantsleri seaduse alusel või halduskohus, lahendades andmesubjekti kaebust asutuse toimingule. Seega on mõistlik kavandatav säte liigendada punktideks ja sätestada sõnaselgelt ka erand info edastamisel asutusele, kes menetleb andmesubjekti kaebust. Muudatusettepanek on vormistatud Rahandusministeeriumi esitatud vastava ettepaneku alusel.

Rahanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

Annely Akkermann selgitas, et neljas ettepanek puudutab RAB õigusi eriliiki ehk delikaatsete isikuandmete töötlemisel. Selle kohaselt võib RAB töödelda muuhulgas andmeid ka inimese rahvuse kohta, kui need on RAB-ile teatavaks saanud.

Maris Lauri selgitas, et ettepanek puudutab neid andmeid, mille kohustatud isik on vabatahtlikult RAB-ile esitanud või need on kättesaadavad avalikest allikatest.

Komisjon kujundas ettepaneku kohta seisukoha järgmiselt:

4. Muuta § 1 punktis 15 (uues tekstis punkt 19) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 58¹ lõige 1 ja sõnastada järgmiselt:

„(1) Rahapesu Andmebürool on käesolevas seaduses sätestatud ülesannete, samuti välislepingust või Euroopa Liidu õigusaktist tulenevate ülesannete täitmiseks õigus töödelda isikuandmeid, sealhulgas isiku rahvuse andmeid ning muid eriliiki isikuandmeid, mille kohustatud isik on vabatahtlikult esitanud Rahapesu Andmebüroole teatamiskohustuse täitmise käigus, ja üldsusele suunatud või avalikest allikatest kättesaadavaid isikuandmeid“.

Selgitus: Ettepanekuga muudetakse eelnõu § 1 punkti 15 (uues tekstis punkt 19) kaudu RahaPTS § 58¹ lõige 1. Muudatus puudutab isikandmete töötlemist RAB poolt ja sellega täpsustatakse RAB õigusi eriliiki isikuandmete töötlemisel. Eelnõu sõnastust täpsustatakse piiritlemaks, milliseid eriliiki isikuandmeid on RAB-il õigus oma seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks töödelda. RAB-ile esitatud teate kirjeldav osa võib sisaldada ka eriliiki isikuandmeid, millega teate esitaja põhjendab oma kahtlust. Tegemist on harvaesinevate juhtumitega, kuid teatud juhtudel võib see olla oluline osa põhjendamaks ja selgitamaks kahtluse tekkimisega seonduvaid asjaolusid. Säte ei anna RAB-ile õigust ega alust pärida riiklikest registritest või andmekogudest täiendavaid eriliiki isikuandmeid, vaid ainult töödelda andmeid, mis kohustatud isikute poolt teatamiskohustuse täitmisel RAB-ni jõuavad. Muudatus lähtub Rahandusministeeriumi esitatud vastavast ettepanekust.

Rahanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

Annely Akkermann märkis viienda ettepaneku kohta, et sellega täpsustatakse RAB andmekogus andmete töötlemisega seotud küsimusi, mh töödeldavate andmete ulatust ning andmete pseudonüümimise ja depseudonüümimise nõudeid andmekogus.

Komisjon kujundas ettepaneku kohta seisukoha järgmiselt:

5. Tega eelnõus järgmised muudatused:

5.1. Muuta eelnõu § 1 punktis 18 (uues tekstis punkt 22) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59² lõike 1 sissejuhatav lauseosa ja sõnastada järgmiselt:

„Rahapesu Andmebüroo andmekogus töödeldakse käesoleva seaduse § 54 lõikest 1 tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikul ulatusel Rahapesu Andmebüroole edastatud ning seaduses sätestatud ülesannete täitmise käigus kogutud järgmisi andmeid“.

Selgitus: Ettepanekuga muudetakse eelnõu § 1 punkti 18 (uues tekstis punkt 22) kaudu RahaPTS § 59² lõike 1 sissejuhatav lauseosa. Muudatus puudutab andmete töötlemist RAB andmekogus ja sellega täpsustatakse andmete töötlemise eesmärke. Eelnõu juurde koostatud algataja seletuskirjas on kirjeldatud seda, et RAB andmekogus ei töödelda valimatult kogu §-s 59² loetletud andmekoosseisu, vaid töödeldavate andmete ulatus on rangelt piiritletud seadusest tulenevate ülesannete täitmise vajalikkusega. Nimelt on seletuskirjas selgitatud mh järgnevat: „Paragrahv 59² käsitleb andmete töötlemist RAB andmekogus. Määruse (EL) 2016/679 artikli 5 lõike 1 punkti a kohaselt tagatakse isikuandmete töötlemisel, et töötlemine on seaduslik, õiglane ja andmesubjektile läbipaistev. Seega täpse ülevaate andmine RAB andmekogus töödeldavatest andmetest on vajalik, et viia seadus kooskõlla viidatud määrusega ning tagada isikuandmete töötlemise läbipaistvus. Teistest riiklikest registritest ei päri RAB kogu andmekoosseisu, vaid ainult seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses. Peamiselt on tegemist majandustegevuse, finants- ja varaandmetega, mis seostuvad erinevate rahapesu tüpoloogiatega.“ Seaduslikkuse ja õigluse põhimõtte järgmise nõudele muude põhimõtete hulgas viitab ka isikuandmete kaitse seaduse § 14.

Muudatusega täpsustatakse RahaPTS § 59² esimese lõike sissejuhatavat lauseosa selleks, et tagada seaduse sõnastuse selgus ja läbipaistvus andmekogus töödeldavate andmete piiratud ulatuse osas. Muudatuse kohaselt on RahaPTS § 59² lõikes 1 sõnaselgelt sätestatud seletuskirjas kirjeldatud põhimõtte, mille kohaselt töödeldakse andmeid andmekogus vaid seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses. Lisatava RahaPTS § 59² lõike 1 eesmärgiks on sätestada andmekategooriate liigid, mida andmekogusse kantakse. Kuid neid andmeid ei kanta andmekogusse mitte iga isiku kohta, vaid üksnes isikute kohta, kelle osas RAB-ile seaduses sätestatud ülesannete täitmise käigus infot edastatakse või kelle osas on RAB-ile pandud ülesannete täitmiseks vajadus andmeid töödelda.

5.2. Muuta § 1 punktis 18 (uues tekstis punkt 22) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59² lõike 1 punktid 3 ja 4 ning sõnastada järgmiselt:

„3) füüsilise ja juriidilise isiku vara ning majandustegevusega seotud andmed – kinnistute, sõidukite ja väikelaevade andmed, väärtpaberite andmed, äriregistri andmed, tulu- ja sotsiaalmaksu deklaratsiooni andmed, käibe- ja tollideklaratsiooni andmed;

4) käesoleva seaduse § 50 lõikes 4 nimetatud teates sisalduvad rahapesule ja terrorismi rahastamisele ja sellega seotud kuritegudele viitavad andmed ning teate menetlemisega seonduvad andmed, samuti käesoleva seaduse §-s 63 nimetatud rahvusvahelise infovahetuse käigus vahetatud andmed“.

Selgitus: Ettepanekuga muudetakse eelnõu § 1 punkti 18 (uues tekstis punkt 22) kaudu RahaPTS § 59² lõike 1 punktid 3 ja 4. Muudatus puudutab andmete töötlemist RAB andmekogus ja sellega täpsustatakse, milliseid andmeid andmekogus töödeldakse. Eelnõu sõnastust muudetakse RahaPTS § 59² lõike 1 punkti 3 osas viitega äriregistri andmetele. Välja jäetakse viide äriregistri juriidilise isiku detailotsingu seotud isiku andmetele. Äriregistri andmed hõlmavad endas juba ka juriidilise isiku detailotsinguga seotud andmeid. Muudatuse tulemusena ei muutu RAB poolt töödeldavates äriregistri andmetes sisalduvate isikuandmete hulk suuremaks kui eelnõu § 1 punktis 18 juba toodud, täpsemalt RahaPTS § 59² lõike 1 punktis 1 nimetatud, isikuandmed. Täiendavalt lisatakse muudatusega RahaPTS § 59² lõike 1 punkti 4 puuduolev viide rahvusvahelise infovahetuse kohta, mille osas vahetatud andmed kuuluvad samuti andmekogu koosseisu.

5.3. Muuta § 1 punktis 18 (uues tekstis punkt 22) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59² lõige 2 ja sõnastada järgmiselt:

„(2) Käesoleva seaduse § 54 lõike 1 punktis 2 nimetatud strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks töödeldakse pseudonümitult ja automatiseeritult andmete kogumit, sealhulgas:

1) Rahapesu Andmebüroo poolt seaduses sätestatud ülesannete täitmise käigus saadud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 4, 5 ja 7 nimetatud andmed;

2) juriidiliste isikute kohta äriregistri, tegelike kasusaajate andmekogu, kinnistusraamatu ja

liiklusregistri andmed ning majandustegevuse registri andmed Rahapesu Andmebüroo poolt väljastatud tegevuslubade kohta, samuti käibedeklaratsioonide, tulu- ja sotsiaalmaksu deklaratsioonide ja tollideklaratsioonide andmed;

3) füüsiliste isikute kohta äriregistri ja tegelike kasusaajate andmekogu andmed ning majandustegevuse registri andmed Rahapesu Andmebüroo poolt väljastatud tegevuslubade kohta.“.

Selgitus: Ettepanekuga muudetakse eelnõu § 1 punkti 18 (uues tekstis punkt 22) kaudu RahaPTS § 59² lõige 2. Muudatus puudutab andmete töötlemist RAB andmekogus ja sellega täpsustatakse eelnõu sõnastust strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks töödeldavate andmete kategooriate osas. Suurema selguse tagamiseks loetletakse sättes füüsilisi ja juriidilisi isikuid puudutavad andmekategooriad, mille töötlemine on strateegilise analüüsi teostamiseks lubatav.

RahaPTS § 54 lõike 1 punktis 2 nimetatud eesmärgil töödeldakse andmeid kogumis pseudonüümitud kujul, sealhulgas automatiseeritult. Kuigi RAB täidab ka praegu kõiki oma ülesandeid, tehakse paljud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonna juhtimisotsused vananenud andmete põhjal või tuginedes üksnes ekspertarvamusele, mistõttu toimub pigem tagantjäreli reageerimine. Andmete töötlemine on toimunud suures osas mehhaanilise tükitööna, mis on oluliselt pärssinud töökiirust, kuna mehhaaniline töötlemine on ajakulukas ning vajab suurt inimressurssi. Analüüsi uurimisküsimuste ja -meetodite järgi on igakordselt valitud asjakohased andmeallikad ja -koosseisud ning välistelt allikatelt soovitud kujul andmete saamine ja analüüsiks ettevalmistamine on võtnud aega mitmed kuud. Analüüsi valmimisel võib tuvastatud riskipilt olla aga juba aegunud ja sellele reageerimine ei pruugi olla tulemuslik.

Strateegilise analüüsi läbiviimisel toimub sättes nimetatud andmekategooriate ulatuses andmeandjate andmestiku kogumine pidevalt ja ka automatiseeritult. Riiklikest registritest (äriregister, tegelike kasusaajate andmekogu, kinnistusraamat, liiklusregister, majandustegevuse register, maksukohustuslaste registrist käibedeklaratsiooni, tulu- ja sotsiaalmaksu deklaratsiooni ning tollideklaratsiooni andmed), kus viidatud andmed asuvad, kogutakse vastavaid andmeid peamiselt turvalise andmevahetuskeskkonna X-tee kaudu. Äriregistrist (ka füüsiliste isikute andmed) päritavate andmete koosseis on järgnev: nimi; registrikood; õiguslik vorm; aadress; kontaktandmed; juhatuse liikmete andmed; asutamise kuupäev; andmed ühinemise, jagunemise ja ümberkujundamise ning lõpetamise, tegevuse jätkamise, registrist kustutamise ja registrisse ennistamise kohta; osa- või aktsiakapitali rahaline suurusosanike nimed ja isiku- või registrikoodid; usaldusosanike andmed ja sissemaksete suurus; pandipidaja nimi ja isiku- või registrikood; esindusõiguse andmed; majandusaasta algus ja lõpp; välismaa äriühingu ja filiaali registrikoodid; välismaa äriühingu ja filiaali ärinimed; välismaa äriühingu ja filiaali aadressid; välismaa äriühingu õiguslik vorm; välismaa äriühingu osa- või aktsiakapitali suurus; füüsilisest isikust ettevõtja isikunimi ja -kood; füüsilisest isikust ettevõtja registrikood; füüsilisest isikust ettevõtja ärinimi; füüsilisest isikust ettevõtja aadress; füüsilisest isikust ettevõtja kontaktandmed; põhitegevusala; äri- ja ettevõtluskeeldude andmed; majandusaasta aruanded. Ja tegelike kasusaajate andmekogust päritavate andmete koosseis on järgnev: ees- ja perekonnanimi või juriidilise isiku nimi; isiku liik; isikukood; välisriik; sünniriik; sünnikuupäev; aadress; kontaktandmed; roll seoses usaldushaldusega; algus- ja lõppkuupäev.

Sobivuse korral kasutatakse registre olemasolevaid X-tee teenuseid, kuid vajadusel tellib RAB uute teenuste arendamise. RAB andmekogu volitatud töötleja Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse keskkonnas enne andmete andmekogusse salvestamist andmed pseudonüümitakse. Andmetöötluse vajadus pseudonüümitud kujul tuleneb asjaolust, et RahaPTS § 54 lõike 1 punkti 2 tähenduses toimuva strateegilise analüüsi käigus on vaja töödelda andmeid suures hulgas ehk andmete kogumina. Andmete kogum on määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punkti 6 kohaselt isikuandmete igasugune korrastatud kogum, millest võib

andmeid leida teatavate kriteeriumide põhjal, olenemata sellest, kas kõnealune andmete kogum on funktsionaalsel või geograafilisel põhimõttel tsentraliseeritud, detsentraliseeritud või hajutatud. Andmete pseudonüümimine on määruse (EL) 2016/679 artikli 31 lõike 1 punkti a kohaselt üks tehnilistest meetmetest, mida andmete vastutav töötleja peab andmete töötlemise ulatust ja laadi arvestades rakendama, välistamaks ohte füüsiliste isikute õigustele ja vabadustele.

Strateegilise analüüsi tarbeks töödeldakse nii füüsiliste kui ka juriidiliste isikute andmeid, seega on kohane rakendada riske maandava meetmena andmete pseudonüümiseerimist.

Lähtuvalt nii sisemistest vajadustest kui ka rahvusvahelisest soovituselt (FATF soovitus 29) on tõusetunud esile strateegilise analüüsi funktsiooni loomise ja arendamise vajadus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel. Ilmestavaks näiteks on FATF-i poolt välja toodu, mille kohaselt täheldatakse rahvusvahelise kaubanduse mahtude suurenemise tõttu kauplejate sektori rahapesu ja terrorismi rahastamise haavatavuse riski kasvu. Kaubanduspõhine rahapesu (TBML – trade based money laundering) on kriminaaltulu varjamise protsess, kus kasutatakse vara liigutamiseks kaubandustehinguid, et üritada legaliseerida kuritegelikku päritolu vara. Praktikaks on võimalik antud eesmärki saavutada imporditud või eksporditud kauba hinna, koguse ja kvaliteedi moonutamisega. Kaubanduspõhise rahapesu mahtu on Euroopa Liidus perioodil 2005–2015 hinnatud vahemikku 0,9 kuni 1,8 triljonit dollarit aastas. Eesti puhul oli tulemuseks 7,5%–16,7% väliskaubanduse kogumahust.¹ Statistikaameti andmetel oli 2022. a rahvusvahelise kaubavoo (eksport ja import) maht kokku ca 46 miljardit eurot. RAB väljastas 2023. aastal tüpoloogiateate, kus kirjeldas ära Eestiga seotud kaubanduspõhist rahapesu kahtlust käsitlevates juhtumites ohuindikaatorid.² Kirjeldatud olukorras võimaldaks andmete kogum analüüsida, kas kaubamaht ja -vood ning rahasummad ja -vood on omavahelises loogilises seoses. Sellise analüüsi tulemusel võib näiteks ilmneda, et mõne jurisdiktsiooniga on rahavoogudega seotud andmete põhjal järeldatav ulatuslik kaubavahetus, kuid reaalselt kaupa ei liigu, mispuhul tuleks juhtumit edasi süvitsi analüüsida. Tuvastades konkreetseid juhtumi- või juhtumite kogumi põhiseid anomaaliaid, mis viitavad rahapesu ja terrorismi rahastamise või seotud kuritegevuse kahtlusele, pseudonüümitud andmed depseudonüümitakse ja suunatakse juhtumipõhisesse analüüsi. Kui üksikanalüüsis saab kinnitust rahapesu kahtlus, siis edastatakse vajalik teave uurimisasutusele.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seisukohalt omavad mõju nii kohustatud isikute poolt esitatud teadete menetlemine kui vastavate majandussektorite analüüs, sealhulgas strateegiline analüüs. Andmete kogumile tuginevate rahapesualaste järelduste tegemine on abiks erinevatel tasemetel juhtimisotsuste langetamisel. Juhtimisotsused on näiteks seadusandlike lünkade parandamise vajaduse, asutustevahelise koostöö muutmise ja RAB-i sisese ressursipaigutuse üle otsustamine, kuid mõnes majandussektoris ka rahapesu või terrorismi rahastamise riski kasvamisel sellele reageerimine. Läbi eelnimetatud tegevuste on eesmärk tõsta rahapesuvastase võitluse tõhusust, kasutada ressursse optimaalsemalt ning piirata halduskoormuse kasvu.

Andmete töötlemine kogumina ja automatiseeritult kiirendab ja muudab efektiivsemaks kuritegude ja kuritegelike mustrite avastamise ning neile adekvaatse reageerimise. Strateegilise analüüsi teostamisel suunab RAB edasiselt oma fookuse juriidiliste isikute kaudu toime pandud rahapesule. Füüsiliste isikute andmeid töödeldakse üksnes minimaalses vajalikus ulatuses, et luua erinevaid seoseid ettevõtete vahel ning tuvastada suuremahulisi rahapesu kaasuseid. Strateegilise analüüsi käigus töödeldakse andmeid pseudonüümituna, mis on sobiv viis eesmärgi saavutamiseks ja pehmendab riivet isiku põhiõigustele, kuivõrd depseudonüümimise vajadus esineb vaid rahapesu ja terrorismi rahastamise või seotud

¹ Estimates of Trade Based Money Laundering within the European Union. Mariana Saenz, Joshua J. Lewer, 2022, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00036846.2022.2141444?journalCode=raec20>.

² Tüpoloogiateade 4TT202305. Kaubanduspõhine rahapesu. Rahapesu Andmebüroo, 2023, <https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2023-09/T%C3%BCpoloogiateade%204TT202305.pdf>.

kuritegevuse kahtluse korral. Strateegilise analüüsi tarbeks võib andmeid töödelda ning on ka seni töödeldud käsitsi, kuid sel meetodil on välistatud reaalses riskipildi tekkimine, mis aitab RAB-il keskenduda riskide vaates olulisimale ehk potentsiaalsete rahapesu ja terrorismi rahastamise juhtumite avastamisele ning andmete kogumi pinnalt trendide ja mustrite ilmestumisel rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisele. Seega kokkuvõtvalt on kirjeldatud meetodid sobivaks ja asendamatuks abinõuks nimetatud eesmärkide saavutamiseks.

Andmete töötlemine eelnimetatud viisil on vajalik, kuivõrd selle peamine eesmärk on tõkestada rahapesu ja terrorismi rahastamise kuritegusid. Õigeaegset ja asjakohast reageerimist ei ole võimalik tagada, kui puudub teadmine reaalses toimuvast või puuduvad andmed, mille põhjal hinnata esinevaid anomaaliaid. Hinnang trendi või mustri olemasolule on adekvaatsem, kui see on antud suure hulga algandmete pinnalt, mistõttu on andmete kogumi töötlemine vajalik ja asendamatu abinõu.

5.4. Muuta § 1 punktis 18 (uues tekstis punkt 22) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59² lõige 3 ja sõnastada järgmiselt:

„(3) Pseudonüümitud andmete depseudonüümimine, millega isikut mittetuvastavad andmed muudetakse uuesti isikut tuvastavaks, on lubatud üksnes juhul, kui esineb rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuriteo või finantssanktsiooni rikkumise põhjendatud kahtlus. Rahapesu Andmebüroo juhi volitatud ametnik kooskõlastab pseudonüümitud andmete depseudonüümimise taotluse Rahapesu Andmebüroo andmekaitse spetsialistiga, kes kontrollib toimingu vastavust depseudonüümimise tingimustele.“.

Selgitus: Ettepanekuga muudetakse eelnõu § 1 punkti 18 (uues tekstis punkt 22) kaudu RahaPTS § 59² lõige 3. Muudatus puudutab andmete töötlemist RAB andmekogus ja sellega täpsustatakse eelnõu sõnastust andmete depseudonüümimisel ning lisatakse, et andmete depseudonüümiseerimiseks peab esinema põhjendatud kahtlus, mida on kirjeldatud pseudonüümitud andmete kogumi depseudonüümimise taotluses ning vastav taotlus tuleb kooskõlastada RAB andmekaitse spetsialistiga.

5.5. Täiendada § 1 punktis 18 (uues tekstis punkt 22) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-i 59² uue lõikega 4, muutes vastavalt järgmiste lõigete numbreid, järgmises sõnastuses:

„(4) Depseudonüümitud andmed läbivad uue analüüsi. Kui analüüsi tulemusena tuvastatud infot ei edastata rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuritegude või finantssanktsiooni rikkumise tõkestamiseks, tuvastamiseks ja uurimiseks kas uurimisasutusele, prokuratuurile või rahapesu andmebüroo ülesandeid täitvale välisriigi asutusele, kustutatakse depseudonüümitud andmed viivitamata.“.

Selgitus: Ettepanekuga täiendatakse eelnõu § 1 punktis 18 (uues tekstis punkt 22) kaudu RahaPTS § 59² uue lõikega 4. Muudatus puudutab andmete töötlemist RAB andmekogus ja sellega täpsustatakse depseudonüümitud andmete töötlemisega seonduvaid küsimusi. Enne strateegilise analüüsi andmelattu andmete laadimist pseudonüümitakse nimed, registri- ja isikukoodid, aadressid (välja arvatud maakonna/linna nimi), kontaktandmed, sõidukite registreerimismärgid ja kerenumbrid, kinnistute katastrinumbrid ja registriosa numbrid. Analüüsi käigus ilmnenu rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuriteo tunnustega andmeväljavõtte depseudonüümimiseks peavad andma kooskõlastuse RAB-i juhi volitatud ametnik ja andmekaitse spetsialist. Hinnanguliselt jääb depseudonüümimist vajavate isikute koguarv aastas alla 200. Depseudonüümimise järel läbivad andmed juhtumipõhise analüüsi analoogselt RAB-ile esitatud teadetega. Juhtumite osas, kus ei õnnestu koguda piisavaid faktilisi asjaolusid või puudub muu alus edastuste tegemiseks uurimisasutustele, prokuratuurile või rahapesu andmebüroo ülesandeid täitvale välisriigi asutusele, kustutatakse depseudonüümiseeritud andmed viivitamatult. Strateegiliseks analüüsiks kasutatavate pseudonüümitud andmete, mis uueks analüüsiks depseudonüümiti, tähised asendatakse jätkuvaks strateegiliseks analüüsiks uue unikaalse tähisega, tagamaks, et varasema

pseudonüümi alusel ei oleks isik edasiselt tuvastatav. Andmekogus ei tehta süsteemi poolt automaatselt ühtegi otsust, mis oleks negatiivse mõjuga andmesubjektidele. Kaasaegsete tehniliste lahenduste kasutamine kiirendab infotöötlust, kuid kõik andmesubjekte mõjutavad otsused langetatakse RAB-i töötajate poolt.

Muudatusettepanek on vormistatud Rahandusministeeriumi esitatud vastavate ettepanekute alusel.

Rahanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

Annely Akkermann sõnas kuuenda ettepaneku kohta, et sellega jäetakse sättest, mis reguleerib isiku ärialase maine kontrollimist Rahapesu Andmebüroo poolt, välja viide õigusele töödelda eraõigusliku juriidilise isiku andmekogu andmeid, sest vastavatest andmekogudest andmeid ei pärita.

Komisjon kujundas ettepaneku kohta seisukoha järgmiselt:

6. (vt RaM 30.05. kiri p 9) Jätta § 1 punktis 31 (uues tekstis punkt 34) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 72 lõike 2¹ punktist 3 välja lauseosa „või eraõigusliku juriidilise isiku“.

Selgitus: *Ettepanekuga muudetakse eelnõu § 1 punkti 31 (uues tekstis punkt 34) kaudu RahaPTS § 72 lõiget 2¹. Muudatusega jäetakse sättest, mis reguleerib isiku korrektse ärialase maine kontrollimist Rahapesu Andmebüroo poolt, välja viide õigusele töödelda eraõigusliku juriidilise isiku andmekogu andmeid, kuivõrd isiku korrektse ärialase maine kontrollimise puhul eraõigusliku juriidilise isiku andmekogust andmeid ei pärita. Muudatus lähtub Rahandusministeeriumi esitatud vastavast ettepanekust.*

Rahanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

Annely Akkermann tänas külalisi ja tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

3.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 17.06.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

3.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

3.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 19.06.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

4. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud mootorsõidukimaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu (625 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Andrei Korobeinik algataja esindajana tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu.

Eelnõu eesmärk on täiendada mootorsõidukimaksu seadust sättega, mille kohaselt on maksuvabastuse aluseks mootorsõiduki omamine puudega isiku poolt. Muudatus puudutab ainult mootorsõiduki aastamaksu ega laiene registreerimismaksule.

Muudatuse eesmärk on tagada, et maksustamisel arvestatakse sotsiaalselt haavatavate sihtrühmade vajadusi ja toimetulekut. Puudega inimestel on sageli suurenenud sõltuvus

isiklikust transpordist seoses liikumispiirangute või meditsiiniliste vajadustega, mistõttu on otstarbekas sätestada neile maksuerand.

Erle Kõometsa sõnul Vabariigi Valitsus otsustas eelnõu mitte toetada.

Annely Akkermann tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

4.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 18.06.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

4.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Annely Akkermann (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

4.3. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 5: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Eero Merilind; vastu 1: Andrei Korobeinik; erapooletuid 0).

5. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud mootorsõidukimaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu (626 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Andrei Korobeinik algataja esindajana tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu. Käesoleva seaduse eesmärk on täiendada mootorsõidukimaksu seadust, et kehtestada maksuerand paljulapselistele peredele seoses mootorsõiduki aastamaksuga. Muudatus ei laiene registreerimismaksule. Eelnõu eesmärk on toetada peresid, kellel on kolm või enam alaealist last, ning vähendada nende maksukoormust seoses igapäevase liikumisvajadusega. Seadusemuudatus tugineb õiguskantsleri 10. aprillil 2025 Riigikogus esitatud seisukohtadele, kus juhiti tähelepanu vajadusele arvestada maksusüsteemi kujundamisel sotsiaalselt haavatavate rühmadega, sealhulgas paljulapseliste peredega. Õiguskantsler rõhutas, et põhiseaduse § 28 lõike 4 kohaselt on sellised pered riigi erilise kaitse all.

Erle Kõometsa sõnul Vabariigi Valitsus otsustas eelnõu mitte toetada.

Annely Akkermann tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

5.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 18.06.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

5.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Annely Akkermann (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Eero Merilind).

5.3. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 5: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Eero Merilind; vastu 1: Andrei Korobeinik; erapooletuid 0).

6. Isamaa fraktsiooni algatatud mootorsõidukimaksu seaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu (647 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Annely Akkermann märkis, et eelnõu algataja esindajat ei ole, aga lisas, et esitatud eelnõu eesmärk on mootorsõidukimaksu seaduse kehtetuks tunnistamine alates 1. jaanuarist 2026. aastast ja selgitused on toodud seletuskirjas.

Erle Kõometsa sõnul ei ole Vabariigi Valitsus antud eelnõu suhtes veel seisukohta võtnud, kuid plaanib seda teha neljapäeval, 12. juunil. Arvestades varasemaid analoogiliste eelnõude seisukohti, võib eeldada, et ka seekord kujuneb seisukoht mitte toetavaks.

Annely Akkermann tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

6.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 18.06.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Eero Merilind).

6.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Annely Akkermann (konsensus: Annely Akkermann,

Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Eero Merilind).

6.3. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 6: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Eero Merilind; vastu 1: Andrei Korobeinik; erapooletuid 0).

7. Eesti Keskerakonna fraktsiooni Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele töötada välja õpilaste töötamisele maksusoodustused” eelnõu (638 OE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Andrei Korobeinik algataja esindajana tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu.

Ettepanek on vähendada noorte inimeste sotsiaalmaksu suurust, et parandada nende tööhõivet. Praegu on noortel raske tööle saada, sest neil puudub töökogemus, mida omakorda ei saa, kui neid tööle ei võeta, tekib nõiaring. Sotsiaalmaksu vähendamine muudaks noorte palkamise tööandjatele odavamaks. Kuna noored on sageli niigi ravikindlustatud nt õpingute kaudu, tehakse ettepanek, et nende eest ei peaks maksma ravikindlustuse osa. See muudatus võiks elavdada majandust ja aidata kaasa töökohtade loomisele.

Diana Ingerainen tundis huvi, kas kavandatav eelnõu puudutab ainult õpilasi või teatud kindlat vanuserühma ning küsis, kas on teada eelnõu mõjud.

Andrei Korobeinik vastas, et eelnõu puudutab kuni 19. aastaseid isikuid.

Eelnõu mõju on pigem positiivne ning selle eesmärk on pakkuda noortele võimalust töömaailmaga varakult tutvust teha. Kui vaadata töötuse määra selles vanusegrupis, siis on selge, et vajadus sekkumiseks ja noorte kaasamiseks on olemas.

Kui tingimused on paigas, näiteks tunnipiirangud ja töö iseloom, siis on võimalik tagada, et noored saaksid oma esimese töökogemuse turvaliselt ja arendavalt. Just hooajalised ja lihtsamad tööd võivad olla hea stardikoht, mis annab noorele arusaama töökultuurist ning arendab vastutustunnet. Oluline on vältida olukorda, kus noor inimene jääb passiivseks ja ootab ideaalset töökohta, mida ei pruugigi tulla. Iga praktiline kogemus aitab tulevikus paremini edasi liikuda ja suurendab noore konkurentsivõimet tööturul.

Kairi Ani sõnul võib nõustuda, et noorte esimene töökogemus on oluline. Samas, juba praegu kehtib noorte tööle asumisel erisus, see tähendab, et sotsiaalmaksu miinimumkohustust neile ei rakendu, kui nad teenivad alla alammäära. Seega on teatud eelis juba seaduses olemas.

Kuigi tööturul võib koondmõjuna olla positiivne mõju, näiteks tööhõive kasv, siis Tervisekassale toob see täna ligikaudu 5,4 miljoni euro suuruse miinuse. Samuti võib suureneda mõnevõrra kuritarvituste oht, kuna võib tekkida kiusatus noortele töötasu maksta alla turutaseme. Lisaks tähelepanek, et noorte ravikindlustuse eest ei laeku Tervisekassale täiendavaid vahendeid.

Andrei Korobeinik märkis, et pakutud võimalik kuritegelik skeem on huvitav. Ta palus täpsemalt selgitada, kuidas nimetatud skeem toimib ja mis on selle eesmärk.

Kairi Ani selgitas, et kui palga maksmine toimub korrektselt ja maksud on nõuetekohaselt deklareeritud, ei ole vaja kasutada topeltkassat või muid sarnaseid meetodeid. Palga väljamaksmine sellisel viisil ongi ametlik ning seaduslik, aga sellelt on maksukoormus väiksem. Näiteks, kui tööandajal on vaid kaks töötajat ning tal ei ole mingit nn musta kassat kõrval. Kui must kassa siiski oleks, siis tõenäoliselt kasutatakse seda sularahas maksmiseks ja sel juhul ei makstaks ka üldse makse. Kui töötaja on ametlikult registreeritud, aga palk makstakse välja teise inimese nimele, siis on see võimalik skeem. Sellised olukorrad ei ole väga suured probleemid, kuid siiski on võimalik, et neid esineb.

Diana Ingerainen märkis, et Delta majanduskonverentsil tõid nii sotsiaalteadlased, majandusteadlased kui ka ettevõtjad välja, et Eestil puudub terviklik tööjõupoliitika. Lisas, et on ka ise selle kohta materjale otsinud, kuid ei ole leidnud ühtegi viidet. Ta tundis huvi, kas

riigil on plaanis selline üldine tööjõupoliitika raamistik lähiajal koostada?

Annely Akkermann vastas, et OSKA Sihtasutus uurib pidevalt tööturgu ja annab kõiki majandussektoreid läbivalt infot selle kohta, kuidas muutuvad töö sisu ja töö tegemiseks vajalikud oskused. Võib-olla Riigikogu majanduskomisjonil on rohkem teavet.

Diana Ingerainen sõnul on OSKA roll eelkõige analüütiline, ta kaardistab tööjõu vajadused, toob välja puudujäägid ning analüüsib sektori arengusuundi. OSKA ei kujunda otseselt koolitustellimust ega töökohtade võrgustikku ning ei määra ka tingimusi, kuidas need peaksid olema korraldatud.

Annely Akkermann märkis, et kavandatav eelnõu nõuab vastuvõtmiseks 51 häält ehk Riigikogu koosseisu häälteenamust. Ta tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

7.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 10.09.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Eero Merilind).

7.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Diana Ingerainen (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Andrei Korobeinik, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Eero Merilind).

8. Info ja muud küsimused

Laekunud on Rahandusministeeriumi arvamus väärtpaberituru seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse (tuletis- ja repotehingute regulatsioon) eelnõu 633 SE kohta.

(allkirjastatud digitaalselt)
Annely Akkermann
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Vivian Pöld
protokollija